

HASTA HAKLARI

Gülşen VURAL*

ÖZET

Organizmanın bedensel ya da ruhsal işleyişinin aksaması olarak tanımlanan hastalık, beden fonksiyonlarının bozulduğu, gereksinimlerinin yeterince karşılanmadığı bir durumdur. Böyle bir durumda birey, yaşamını devam ettirmek, aksayan fonksiyonlarını yeniden yeterli hale getirebilmek için yardıma ihtiyaç duyar. Bu yardım gereksinimi; bireyin kısa yada uzun süreli olarak sağlık ekibi üyeleriyle ilişki kurmasını ve bazı durumlarda hastaneye yatmasını gerektirir. Hastaneye yatma yeni bir ortama girme, tanınan ve destek alınan çevreden uzaklaşma, bilinmezlik korkusu ve çevre kontrolü kurama gibi, bazı sorunları ortaya çıkarır. Bu sorunlar sonucunda hasta birey stres yaşar. Stresi azalt-

mak, hastanın fiziksel ve ruhsal sağlığını korumak için, hastanın hastalığa ve hastaneye uyumunu sağlayacak hakların uygulanması gerekir.

Hasta haklarının korunması büyük ölçüde hekim ve hemşirelerin sorumluluğudur. Bu gerçeğe rağmen, gözlemlerimiz ve yapılan çalışmalar, ülkemizde hasta haklarıyla ilgili yasaların ve etik kuralların uygulamaya geçirilemediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle araştırma, Hacettepe Üniversitesi Dahiliye Servislerinde yatan hastaların, haklarının uygulanma durumunu ve hastaların sağlık ekibi üyelerinden haklarını isteme ve isteyememe nedenlerini ortaya koymak amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmış ve yapılmıştır.

* Yrd. Doç. Dr. H.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu.

A.Ü. T.F PSİKİYATRİ ANABİLİM DALI'NDA KONSÜLTASYON LİYEZON ÇALIŞMALARI VE YENİ BİR UYGULAMA

Hakan KUMBASAR*

GİRİŞ

Konsültasyon liyezon psikiyatrisi genel tıp ile psikiyatri arasındaki bağlantı ve işbirliğini yürüten bölümdür. Psikiyatristlerin hastalarını tanı ve değerlendirmede onları sosyal, kültürel özellikleri ile ele almalarının, insanı anlamalarında ne kadar önemli olduğu bugün panel konuşmalarında bir kez daha gündeme gelmiştir. Aynı durum psikiyatri dışında cerrahi ve dahili bölümlerdeki klinisyenler için de geçerli olmalıdır. Hekimlerin hastaları sadece fiziki belirtilerle değil, ruhsal, kültürel, sosyal özellikleri ile ele almaları, hastalığın iyileşme, alevlenme dönemindeki çeşitli faktörleri göz önüne almaları son derece yararlı olacaktır. İşte bu konuda hekimleri bilgilendirme konsültasyon liyezon psikiyatrisi bilim dalının ilk görevleri arasındadır. Konsültasyon liyezon psikiyatrisi fiziksel hastalıklara eşlik eden sosyokültürel, ruhsal faktörlerin gözönünde bulundurulmasının gerekliliğine inanan, biyopsikososyal model ilkeleri ışığında hastalıkların tanı, tedavi ve araştırılmasında genel tıpla psikiyatri arasında işbirliği içinde çalışan bir tıp disiplini (1, 3).

Psikiyatrinin genel hastanelere yerleşmesi ve tıbbi hastalar ruh sağlığı hizmetlerinin sunulması fikri 20. yüzyıl başlarında klinik anlamda gündeme gelmiştir.

Psikobiyojik kuramların tanımlanmasıyla bu kuramı benimseyen Meyer, White, Henry, Lipows-

ki, Bibring gibi kuramcılar bu alanda öncü olarak bilinmektedir. Dünyada 1920-1930'lu yıllarda başlayan konsültasyon-liyezon psikiyatrisi uygulamalarının gelişmesinde psikosomatik hareket önemli katkılar sağlamıştır. Ancak bu alan sadece psikosomatik olarak tanınan bir grup hastalıkla sınırlı değildir.

Konsültasyon liyezon psikiyatri disiplini; psikosomatik hekimlik anlayışı ve genel sistem kuramına uygun biyopsikososyal yaklaşımı tıbbi kliniklerde uygulama esasına dayanmaktadır.

1960-1970'li yıllarda genel sistem kuramı anlayışına dayanan hastane psikiyatrisi modeli içinde, klinik uygulama alanı, kavramları, araştırma metodolojisi, tıp ve psikiyatri eğitimine sağladığı katkı, kendine özgü tıbbi psikiyatrik liyezon servis çalışma anlayışı ve tedavi yöntemleriyle konsültasyon liyezon psikiyatrisi bazı ülkelerde bilim dalı şeklinde yapılarak klinik bir tıp disiplini olarak işlev görmeye başlamıştır.

Ayrıca tıpta her alanda hızlı gelişmeler, yeni tanı ve tedavi yöntemlerinden kaynaklanan komplikasyonlar ve psikososyal sorunların çözümlenme girişimleri, kronik hastalıkların artması ve bunun getirdiği maddi, manevi yükün azaltılması gereksiniminin yanısıra bu hastaların kalan ömürlerinde yaşam kalitelerini iyileştirme çabaları, ortalama insan ömrünün uzaması ve koruyucu sağlık hizmetleri anlayışının ön planda yer almasıyla konsültasyon liyezon alanındaki araştırma ve gelişmeler

* Doç. Dr. A.Ü. T.F. Psikiyatri A.B.D.

her geçen gün daha da önem kazanmaya başlamıştır (1, 2, 3).

KONSÜLTASYON LİYEZON PSIKİYATRİSİNİN İŞLEVLERİ

I. KLİNİK HİZMET

- a) Konsültasyon
- 1) Hasta Merkezli
  - 2) Kriz Merkezli
  - 3) Hekim Merkezli
  - 4) Durum Merkezli
  - 5) Geniş Merkezli

- b) Liyezon
c) Tedavi

II. EĞİTİM

III. ARAŞTIRMA

Tarihçe

A.Ü.T.F. Psikiyatri Anabilim Dalı'nda konsültasyon-liyezon alanındaki uygulamalar literatürdeki çalışmalar ile de paralellik göstermektedir.

İlk araştırma 1971 yılında Ünlüoğlu ve Sayıl tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada bir yıl içinde psikiyatri konsültasyonu istenilen 226 hasta görülmüş ve yapılan değerlendirme 7. Milli Psikiyatri Kongresinde sunulmuştur (4).

Prof. Dr. Celal Köksal Anabilim Dalımızda psikosomatik hastalıklar ile ilgili servisin sorumluluğunu yürüttüğü 1970-1987 yılları arasında düzenli olarak psikosomatik hasta konsültasyonları ve bu hastaların görüldüğü poliklinik çalışmalarını bizzat kendisi yürütmüştür.

Ayrıca anabilim dalımızda konsültasyon-liyezon alanında tıp öğrencilerine 1986-1987 ders yılından itibaren teorik olarak ders anlatılmaya başlanarak bu konuda eğitime de gereken önem verilmiştir.

1987-1988 ders yılından başlayarak kliniğimizdeki araştırma görevlileri ile birlikte Doç. Dr. A. Çevik yönetimi ve denetiminde konsültasyon-liyezon çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu grup ha-

zırladığı istem ve cevap formları ile psikiyatrik konsültasyonlarının değerlendirilmesini yapmıştır. Araştırma görevlileri tarafından görülen tüm konsültasyonlar haftada bir saat öğretim üyesi başkanlığındaki toplantıda gözden geçirilirdi. Bu çalışma grubunun 1987-1989 yılları içinde gerçekleştirdiği 1000 psikiyatri konsültasyon vakası ile ilgili bulgular 25. Ulusal Psikiyatri Kongresinde 1989 yılında sunulmuştur (5).

Ülkemizde çocuk psikiyatrisinde konsültasyon istenilmesi ile ilgili hekimlerin düşüncelerine yönelik ilk araştırma Anabilim Dalımız, Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalından Dr. Ayla Aysev tarafından yapılmış ve 1989 yılında Ulusal Psikiyatri Kongresinde sunulmuştur (6).

Çocuk Psikiyatrisinde konsültasyon-liyezon konusu sempozyum gene 1994 yılında Fakültemiz Çocuk Psikiyatri Bilim Dalı tarafından Ankara'da düzenlenmiştir (7).

Cumhuriyetimizin ilk tıp fakültesi olan, içinde bulunduğumuz ve 1995 yılında 50. kuruluş yılını kutlamakta olduğumuz fakültemiz aynı zamanda mevcut Anabilim, Bilim Dalları, Üniteleri 2500'e yakın yatak kapasiteleri, ameliyat ve poliklinik hizmetleri ile ülkemizde tıp fakülteleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. 1985 yılına kadar tüm bölümler Cebeci Kampüsündeki hastane binalarında hizmet verirken, açılışının 10. yılını kutladığımız İbn-i Sina hastanesinin fizik mekan olarak ayrı bir semtte olması; Psikiyatri Anabilim Dalının Cebeci Kampüsünde bulunması psikiyatrik konsültasyon hizmetlerinin yürütülmesinde ciddi bazı zorluklara neden olmaktadır.

Bu zorluklar konsültasyona gidecek hekim için olduğu kadar, konsültasyonu istenilen yatan hasta, ailesi ve ayakta hasta muayenelerinde görülmektedir.

Zaten bildiğimiz gibi hekimlerin konsültasyon istemlerinde pek çok etmen rol oynamaktadır.

- Hekimlerin psikoloji ve psikiyatride yatkınlıkları, konu ile ilgili bilgi düzeyleri,

- Hastalardaki psikolojik sorunların farkına varılma özellikleri,

- Konsültasyon-liyezona verdikleri önem
- Konsültanın kolay ulaşılabilir rahat ilişki kurulabilen kişi oluşu.
- Hizmetin sürekli veriliyor olması
- Konsültasyonun yapılacağı sabit adresin olması,
- Konsültasyonun kısa zamanda sonuçlandırılacağından emin olunması gibi faktörler rol oynamaktadır.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalında Konsültasyon Liyezon Çalışmalarını Gözden Geçirme ve Yeni Bir Uygulama.

İçinde bulunduğumuz 1995 yılı Ocak ayında bu bilgiler ışığında psikiyatri konsültasyon hizmetinin yürütülmesi için eldeki mevcut durum ve ihtiyaçların değerlendirilmesinden sonra Anabilim Dalımızda psikiyatri konsültasyon liyezon hizmetlerinin yürütülmesi için yeni bir yapılmaya gidilmesi kararlaştırıldı. Bu uygulamanın yürütülmesi için konsültasyon-liyezon tıp disiplininin genel amaçları gözönüne alınarak faaliyet programı planlandı.

PSIKİYATRİ KONSÜLTASYON LİYEZON ÜNİTESİ FAALİYETLERİ

- Klinikler arası psikiyatrik konsültasyon istemlerini karşılamak, düzenli hasta izlemi
- Dahili ve cerrahi hastalıklarda görülen ruhsal sorunlara klinisyenlerin dikkatini çekmek, erken tanı ve tedavisini sağlayarak hastanın yaşam kalitesini yükseltmek.
- Klinik, progressif, ölümcül hastalarda hasta, ailesi ve tedaviyi yürüten profesyonelleri merkez alan çalışmalar yapmak, destek grupları yürütmek.
- Hekimlere ve diğer sağlık personeline konu ile ilgili eğitim programları düzenlemek.
- Psikiyatrik konsültasyon-liyezon alanında araştırmalar planlamak ve yürütmek.

Bu yeni yapılanmada hem İbn-i Sina hastanesinde, hem de Cebeci kampüsünde bu hizmeti yürütecek ünitenin fizik varlığı ile de temsil edilmesi kararlaştırıldı. İbn-i Sina hastanesinde ve Psikiyatri Anabilim Dalında Üniteye görev alacak ekip üyeleri seçildi ve ünite yerleri belirlendi.

ÜNİTE TEDAVİ EKİBİ ÜYELERİ

- Bir öğretim üyesi
- Bir araştırma görevlisi
- İki psikolog
- Bir sosyal hizmet uzmanı
- Bir hemşire

Ünite ekibine her ay dönüşümlü olarak bir intern doktor dahil edildi.

Araştırma görevlilerinin Üniteye çalışma süreleri üç ay süreli rotasyon şeklinde planlandı.

Ünite çalışmalarının sağlıklı olması ve gelecekte planlanan, yapılması düşünülen araştırmalara yol göstermesi bakımından düzenli bir kayıt sistemi tutulmasına başlanıldı.

PSIKİYATRİ KONSÜLTASYON LİYEZON ÜNİTESİ KAYIT DEFTERİ

Bu kayıt sistemi yatan hastalar için ayrı bir defter, ayaktan psikiyatri kliniğine gelenler için ayrı bir defter şeklinde düzenlendi. Kontrol randevuları için de ayrı bir deftere kayıt yapıldı.

Bütün bunların yanısıra psikiyatri konsültasyon istemini kolaylaştırmak amacıyla ayrı bir konsültasyon istemi formu (bir sayfa) ve iki sayfadan oluşan değerlendirme formu hazırlandı. Bu formların hazırlanmasında daha önceden kliniğimizde bir süre kullanılmış olan formlardan ve çeşitli kaynaklardan yararlanıldı.

Değerlendirme formunun bir nüshası hastanın dosyasına konuyor, diğer sayfası istem formu ile birlikte Ünite arşivinde saklanıyordu.

AKARA ÜNİVERSİTESİ
PSİKIYATRİ ANABİLİM DALI
Psikiyatri Konsültasyon-Liyezon Ünitesi
Konsültasyon İstem Formu

.../.../199

Dosya No : .....

Protokol : .....

Hastanın Adı-Soyadı : .....

Yaşı : ..... Cinsiyeti : .....

Tedavi Gördüğü Klinik : .....

Doktorun Adı-Soyadı : .....

Hastanın Klinik Tanısı : .....

Uygulanan Tedavi : .....

Konsültasyon İstenilmesi Gerektiren Belirtileri Lütfen Açıklayınız.

.....
.....
.....

Konsültasyon İstemi

 Acil Normal

Konsültasyon Yapılma Yeri

 Yatağında Poliklinikte

Konsültasyon İstemi Hakkında Hastaya Bilgi Verildi

 Evet Hayır

Konsültasyon Değerlendirmesi Hakkında Hastanın Tutumu :

 Olumlu Olumsuz Çekimser

Döner Sermaye

Onay

Doktorun İmzası

Başvuru Telefonları: 3192160/610-671 ve 3103333/2427

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ PSİKIYATRİ ANABİLİM DALI
KONSÜLTASYON-LİYEZON ÜNİTESİ
DEĞERLENDİRME FORMU**

Konsültan Doktor : .....

Hastanın Adı Soyadı : .....

Tedavi Gördüğü Klinik : ..... Dosya no : .....

Doğum Yeri, Tarihi : ..... Cinsiyeti : .....

Mesleği : ..... Eğitimi : .....

Medeni Durumu : ..... Yaşadığı Yer : .....

Hastanın Genel Yakınmaları : .....

Ateş..... Kan Basıncı ..... Nabız ..... Kilo ..... Boy .....

Fizik Muayene Bulguları : .....

.....

Laboratuvar Bulguları : .....

.....

Tanı : .....

Uygulanan Tedavi : .....

.....

Hastanın hastalığına ilişkin bilgi düzeyi:

- Tam Yetersiz Yok

Konsültasyon istemi hakkında hastaya bilgi verilmiş

- Evet Hayır

Konsültasyon değerlendirilmesi hakkında hastanın tutumu:

- Olumlu Olumsuz Çekimser

Hastanın konsültasyon istenilmesi gerektiren belirtileri:

- Doktorun Kararı Hastanın İstemi Ekip Kararı

Öyküde Psikiyatrik hastalık

- Var Yok Açıklayınız .....

Öyküde Psikososyal Stres Kaynağı:

- Var Yok Açıklayınız .....

Öyküde ilaç, madde, alkol bağımlılığı, kötü kullanımı:

- Var Yok Açıklayınız .....

Tedavi ekibi ile ilişkilerde sorunlar

- Var Yok Açıklayınız .....

Hastalığı kabullenme

- Var Yok Açıklayınız .....

Tedaviyi Reddetme

- Var Yok Açıklayınız .....

ANKARA UNİVERSİTESİ TIP FAKULTESİ PSİKIYATRİ ANABİLİM DALI
KONSULTASYON-LİYEZON UNİTESİ
DEĞERLENDİRME FORMU

Konsultan Doktor

Hastanın Adı, Soyadı

Hastanın Şikayeti

Oykusu

Psikiyatrik Muayene Bulguları

Genel Görünüşü

Bilinç

Yonelişim

Dikkat

Bellek

Algı

Zeka

Düşünce

Duygulanım

Psikomotor aktivite

DSM IV Tanı Kriterlerine Gore

On Tanı

Tedavi Planı

- Bilgilendirme
- Psikofarmakolojik tedavi
- Bireysel Psikoterapi programı
- Grup Psikoterapi programı
- Konsultasyon-liezon polikliniğinde düzenli kontrol
- Psikiyatri Anabilim Dalı ilgili servisine sevk
- Diğer

Oneriler

- Başka klinikten Konsultasyon
- Radyolojik inceleme
- Laboratuvar inceleme
- Psikolojik test değerlendirme
- Diğer

Lütfen Hastamız ile ilgili gelişmeleri haber vermek ve bilgi almak için 3192160/610-671

ve 310333/ 2427nolu telefonları arayınız

Ünitenin çalışması ve hazırlanan formlar sözel ve yazılı olarak hastanenin tüm kliniklerine duyuruldu.

Ünite için planlanan fizik mekan tam olarak hazır olmamasına rağmen ünite görevli ekip üyeleri hem İbn-i Sina hastanesinde, hem de Cebeci kampüsünde yatan hastaların değerlendirilmesi için iki hastane arasında adeta mekik dokuyorlardı. Tüm kliniklerden istenen ayaktan psikiyatri konsültasyonları da aynı şekilde değerlendirildiler. İstenilen tüm konsültasyonlar aynı gün içinde değerlendirilip sonuçlandırılmaya çalışıldı.

1 Mart 1995 - 31 Mart 1995 tarihleri arasında bir ay içinde değerlendirilen psikiyatri konsültasyonları kayıt defterlerimize ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Bir ay içinde 52 yatan hasta, 121 ayaktan konsültasyon değerlendirmesi olmak üzere toplam 173 hasta görülmüştür. Acil servis rotasyonunda ve nöroloji bilim dalında psikiyatri asistanlarının Mart ayında çalışıyor olmaları ve psikiyatri konsültasyonlarının kendileri tarafından yapılmış olmasından dolayı iki klinik bu araştırmada değerlendirilmeye alınmadı. İstenilen konsültasyonların kliniklere göre dağılımı Tablo 1'de konsültasyonların tanılara göre dağılımı Tablo 2'de görülmektedir.

Bu kadar kısa zamanda tablodaki sayılara ulaşmanın bu konuda yapılan düzenlemenin önemi ve gereğini ortaya koymasına bakımından dikkat çekici bulunmuştur. Ayrıca bu alandaki ihtiyacın önemini de bizlere göstermiş olmaktadır.

Ünite ekibi, tedavi topluluğu ilkelerini gözönünde bulundurarak çalışmalarını planlamakta ve yürütmektedir. Yatan hastalar için istenilen konsültasyonlar araştırma görevlisi tarafından istenilen servise gidilerek hastanın dosyası incelenip, dokordan bilgi alındıktan sonra hastanın değerlendirilmesi şeklinde olmaktadır. Daha sonra haftada 3 gün 2'şer saat İbn-i Sina hastanesinde tüm ekibin toplandığı ziyaret ve değerlendirme toplantılarında görülen tüm vakalar konuşulmakta ileri tetkik istenilmesi veya tedavi planlaması yapılmaktadır. Düzenli hasta izlem konusu birlikte kararlaştırılmaktadır. Komplike vakalar öğretim üyesi ile birlikte ilgili serviste hasta başı viziti şeklinde yapılmaktadır. Bu toplantılar sadece konsültasyon istemlerinin değerlendirilmesi ile sınırlı da olmamaktadır. Konsültasyon-liyezon ile ilgili seminer, literatür çalışmaları

ekip üyeleri tarafından hazırlanarak sunulmaktadır. Böylece ünite görevli ekip üyelerinin hem pratik, hem de teorik olarak daha önce belirtilen amaçlar doğrultusunda çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

Ayaktan istenilen konsültasyonların değerlendirilmesi Psikiyatri Anabilim Dalında konsültasyon liyezon ünite odasında öğretim üyesi ve ekip üyeleri ile birlikte aynı gün tamamlanmaktadır.

Bu uygulamaya başladıktan sonra mesai saatleri içinde her gün konsültasyon hizmeti verilmektedir. Mesai dışı saatlerde nöbetçi doktor ilk değerlendirmeyi yaparak ertesi gün hastayı ünitedeki ekibe sunmaktadır.

Psikiyatrik konsültasyon hizmetlerinin yürütülmesinde

- Belirli çalışma programının olması,
- Sabit ünite adres ve telefonlarının olması,
- Belirli ve sürekli ekibin varlığı
- Kısa zamanda konsültasyon isteminin neticelendirilmesi, düzenli kontrol randevuları ve tedavinin planlanması.
- Hastanın, kendisinin durumu ile ilgili başvuracağı adres ve telefonlarının olması,
- Belirsizliklerin ortadan kaldırılmaya çalışılması,
- Hastanın doktoru tarafından sadece fiziksel hastalık boyutu ile değil bir bütün olarak ele alınmasının yararı.
- Hastanın konsültasyon isteyen doktoruna, cevap yazılarak bilgi verilmesi,
- Karşılıklı işbirliğine açık olunması,

gibi etkenlerin bu ünitenin faaliyetlerinin gelişmesi ve üniteye müracaatların artmasında olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

Ünitemizin çalışmaları çok yeni kurulmuş olmamıza rağmen sadece kliniklerarası konsültasyon hizmetleri ile sınırlı değildir. Kliniklerarası araştırma ve eğitim faaliyetleri ve liyezon çalışmaları ile ilgili hazırlıklarımızı da sürdürmekteyiz. Liyezon hizmeti bildiğiniz gibi diğer kliniklerle yakın ve düzenli işbir-

Tablo 1: Konsültasyonların Kliniklere Göre Dağılımı

KLİNİK	YATAN	AYAKTAN
* Acil servis	-	-
Baş Ağrısı Merkezi	-	2
Dermatoloji	8	10
Endokrinoloji	4	16
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	3	3
Genel Cerrahi	3	4
Göğüs hastalıkları	6	12
Gastroenteroloji	3	8
Hematoloji	1	7
İmmünoloji	5	22
Kulak Burun Boğaz	-	1
Kardiyoloji	10	8
Kadın Doğum	2	1
Nefroloji	6	10
* Nöroloji	-	3
Nöroşirürji	1	3
Onkoloji	2	1
Radyasyon Onkolojisi	2	6
Üroloji	-	4

Tablo 2: Konsültasyonların Tanılara Göre Dağılımı

TANI	YATAN	AYAKTAN
* Anksiyete Bozuklukları	15	32
* Duygudurum Bozuklukları	14	30
* Delirium, Demans, Amnestik ve diğer kognitif bozukluklar	2	5
* Somatoform bozukluklar	5	22
* Şizofreni ve diğer psikotik bozukluklar	1	7
* Uyum bozuklukları	4	2
* Yeme bozuklukları	1	1
* Madde kullanımı ile ilgili bozukluklar	1	2
* Klinik ilgi odağı olabilecek diğer durumlar	4	9
* Psikopatoloji olmayanlar	5	11
TOPLAM	52	121

liği gerektirir. Hastanın ruhsal, sosyal boyutlarıyla birlikte fizik hastalığının daha ayrıntılı değerlendirilmesi ve işbirliği kurulan bölümlerle birlikte (multidisipliner) izlenmesini içerir.

Fiziksel tedavi ve bakımı ruhsal tedavi ve bakım ile aynı zamanda eşgüdüm içinde sunma amacını taşır.

Bu bilgiler doğrultusunda kliniğimizde halen devam eden ve ünitemiz tarafından planlanan liyezon çalışmaları.

Liyezon bağlamında işbirliği oluşturduğumuz kliniklerde düzenli ziyaretler ve hastaların birlikte izlenmesi planlanmaktadır. Bu uygulama ile fiziksel tedavi ve bakımla ruhsal tedavi ve bakımın eş zamanlı eşgüdümlü uygulanması için optimum bir ortam sağlamak amaçlanmaktadır. Halen yürütülmekte olan ve karşılıklı protokol düzenleme aşamasında olan çalışmalar şunlardır.

LİYEZON ÇALIŞMALARI

- Allerji hastalıkları
- Acil servis kriz odası uygulamaları
- Cerrahi bölümleri
- Dermatoloji bölümü
- (Behçet hastalıkları Ünitesi)
- Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon
- Göğüs hastalıkları
- Hematoloji-Onkoloji bölümleri
- Nefroloji bölümü
- (Transplantasyon-Hemodiyaliz Üniteleri)
- Radyasyon Onkolojisi bölümü
- İmmünoloji bölümü

Bu çalışmalar arasında Medikal Onkoloji Bilim Dalında yatan hastalara yönelik psikiyatrik yönden destek ve grup tedavi programı uygulamalarına Prof. Dr. Gülören Ünlüoğlu ve Doç. Klinik Psikolog Dr. Ülgen Okyayuz tarafından 1989 yılında başlanmıştır (7).

Bu çalışmaya Prof. Dr. Fıkrı Içlı, Doç. Dr. Dilek Dınçol ve Psikolog Ruşen Nur Obuz'un önemli katkıları olmuştur.

Bu program daha sonra Radyasyon Onkoloji Bilim dalında uygulamaya konulmuş ve grup tedavilerine başlanılmıştır. Ayrıca bu bilim dalında görevlendirilen Doç. Klinik Psikolog Dr. Ülgen Okyayuz kronik ölümcül hastalar ile ailelerine yönelik çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların yürütülmesinde Radyasyon Onkoloji Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Ahmet Çakmak değerli katkılarda bulunmuştur.

Radyasyon Onkoloji Bilim Dalında çalışan araştırma görevlilerine yönelik liyezon anlamında ve hastalara psikiyatrik destek verme, onların ruhsal sorunlarını tanıma ve bilgilendirme amacıyla eğitim programlarına 1994 yılında başlanılmıştır. Aynı Bilim Dalında hemşire, teknisyen ve diğer yardımcı sağlık personeline yönelik eğitim programlarına da 1996 yılı içinde başlanması kararlaştırılmıştır.

Ayrıca Dermatoloji Bilim Dalı Behçet Hastalıkları Ünitesinde Behçet hastalarına multidisipliner ekip çalışması anlayışıyla yardımcı olunmaya çalışılmaktadır. Psikiyatri Anabilim Dalından Prof. Dr. Gülören Ünlüoğlu bu programın düzenlenmesinde ve sürdürülmesinde 1990 yılından bu yana çalışmaktadır. Bu programda Sosyal Hizmet Uzmanı Filiz Sadioğlu, Psikolog Elmas İnce de görev almışlardır. Behçet hastalarına yönelik bilgilendirme toplantıları Gastroenteroloji, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon, Göz, Dermatoloji Bilim dallarındaki öğretim üyesi doktorların da iştiraki ile 3 ayda bir yapılarak halen devam etmektedir.

Liyezon çalışmaları içinde yer alan Acil servis kriz odası uygulama programı içinde acil servise

gelen psikiyatrik acil vakalara, bu konuda eğitim almış psikolog Seda Haran tarafından ön görüşme yapıldıktan sonra 1989 yılında Prof. Dr. Işık Sayıl tarafından kurulmuş olan Ankara Üniversitesi Krize Müdahale Merkezi ve konsültasyon liyezon ünitesi ekibi işbirliği ile vakalar ele alınarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak psikiyatrik sorunlar fiziksel hastalığa ve tedaviye uyumu bozmakta, hastalığın seyrini olumsuz etkilemekte, hastanın yaşam kalitesini düşürmekte ve tedavi masraflarını arttırmaktadır. Pek çok hasta primer olarak psikiyatrik tablo sergilediği halde, psikiyatri dışı kliniklerde ayakta ya da yatarak çeşitli inceleme ve tedavilerden geçmektedir.

Bu bildiri sunmaktaki amacım,

Psikiyatri Anabilim Dalı kurulduğundan bu yana yıllardır birçok öğretim üyesi tarafından sürdürülen konsültasyon uygulamalarının daha pratik, sistematik ve düzenli hale getirilmesinde, planlanan bu yeni çalışma programının yararlarını ve yeni başlamış bu uygulamada bir ay içinde yapılanları sizlerle paylaşmaktadır.

Ünitemizin kuruluşunda ve genel anlamda konsültasyon-liyezon psikiyatri çalışmalarının yürütülmesinde belirlenen amaçlara ulaşabilmek için araştırma ve eğitim konularına da önem vermekteyiz. Bu amaçla 1996 yılında 3 Sosyal Psikiyatri Kongresine bir yıl süreli çalışmalarımızı ayrıntılı şekilde sunmayı planlıyoruz.

Ayrıca üniversitemizin 1996 yılında kuruluşunun 50. yıl bilimsel etkinlikleri çalışmaları içinde konsültasyon liyezon konusunda panel ve mezuniyet sonrası eğitim kursu düzenlemek üzere genişimde bulunduğumuzu belirtmek isterim.

Hep birlikte çağdaş bu tıp disiplinini fakulitemizde ve ülkemizde geliştireceğimize inanıyorum.

KAYNAKLAR

1) Harold G. Kaplan, Benjamin J. Sadock Consultation-Liaison Psychiatry Synopsis of Psychiatry 7th Ed. Williams and Wilkins Baltimore, 1994, 771-779

2) Özkan S. Psikiyatrik Tıp Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi Roche Yayınları İstanbul 1993

3) Lipowski JZ Consultation-liaison psychiatry century's end Psychosomatics 33 128, 1992

4) Ünlüoğlu G, Sayıl I. A.Ü.T.F. Çeşitli kliniklerinde yatan hastalarda psikiyatrik konsültasyon bulguları. VII. Milli Nöropsikiyatri Kongresi Bilimsel Çalışmaları s. 239-244, Ankara 1971.

5) Çevik A. ve Konsültasyon Çalışma Grubu: Konsültasyon Liyezon çalışmaları ve AÜTF psikiyatri kliniğinde uygulama ile ilgili bir değerlendirme XXVI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Yayını, s.262-266, Mersin 1989.

6) A. Aysev Soykan, E.Kerimoğlu, Hekimlerin Çocuk Psikiyatrisine İlişkin Duygu ve düşünceleri. XXVI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Yayını s. 271-278, Mersin 1989.

7) Ü. Okyayuz, G. Ünlüoğlu Radyasyon Onkolojisinde yapılan psikososyal içerikli palyatif çalışmalar. Çocuk Psikiyatrisinde Konsültasyon-Liyezon A.Ü. Tıp Fakültesi Yayını Ankara 1994.